

MAŁGORZATA JABŁOŃSKA, DOROTA BURZYŃSKA

jablonska_m@interia.eu, dorota.burzynska@uni.lodz.pl

*Zależność między przedsiębiorczością a rozwojem gospodarczym.
Przykład regionów przygranicznych Polski Wschodniej*

The Relationship Between Entrepreneurship and Economic Development.

Example of Border Regions of Eastern Poland

Słowa kluczowe: przedsiębiorczość; Polska Wschodnia; MŚP

Keywords: entrepreneurhip; Eastern Poland; SMEs

Kod JEL: E0; O1; R1

Wstęp

Warunkiem rozwoju społeczno-gospodarczego jest ciągły wzrost przedsiębiorczości i konkurencyjności w skali lokalnej czy regionalnej. Przedsiębiorczość jest istotnym czynnikiem wzrostu gospodarczego regionów. Wiąże się z tworzeniem nowych miejsc pracy, co istotnie wpływa na poprawę warunków życiowych społeczności lokalnej. Polityka regionalna wobec małych i średnich przedsiębiorstw powinna zmierzać w kierunku likwidacji istniejących barier i tworzenia sprzyjających warunków dla rozwoju firm. Działania te mogą zostać zrealizowane dzięki stosowaniu różnych instrumentów wspierania rozwoju regionów, które w mniej lub bardziej intensywny sposób oddziałują na powstawanie nowych przedsiębiorstw (głównie MŚP).

Celem pracy jest analiza wybranych wskaźników rozwoju gospodarczego i przedsiębiorczości w regionach przygranicznych Polski Wschodniej w latach 2004–2013.

Wstępna analiza problemu pozwoliła na postawienie głównej hipotezy badawczej, która zakłada, że pomiędzy poziomem rozwoju gospodarczego regionu i rozwojem przedsiębiorczości istnieje ścisła zależność. Wyższy poziom rozwoju w większym stopniu stymuluje rozwój przedsiębiorczości. Regiony słabiej rozwinięte nie mogą zredukować barier rozwoju przedsiębiorczości (np. infrastrukturalnych).

1. Charakterystyka regionów przygranicznych Polski Wschodniej

Definicji regionu przygranicznego jest wiele. Najczęściej określa się go jako obszar stanowiący część przestrzeni geograficznej, której wyznacznikiem jest położenie wzdłuż granicy państwowej, po jednej jej stronie. Stanowi on podsystem terytorialnego systemu polityczno-społecznego, jakim jest państwo. Inaczej mówiąc, są to regiony podziału terytorialnego (miasta i gminy, powiaty i województwa) bezpośrednio sąsiadujące z granicą państwa. W stosunku do innych regionów administracyjnych jego specyfika tkwi w otoczeniu terytorialnym. Powoduje to, że jest bardziej podatny na zmiany w relacjach międzynarodowych niż regiony położone wewnątrz kraju, głównie z uwagi na uwarunkowania historyczne, społeczno-demograficzne i gospodarcze [Miszczuk, 2013, s. 60].

Termin „region przygraniczny” wiąże się również z obowiązującym podziałem administracyjnym kraju. Gmina przygraniczna to gmina położona w strefie przygranicznej, a powiat przygraniczny to powiat, którego przynajmniej jedna gmina jest położona w strefie przygranicznej [GUS, 2014b, s. 8].

W przypadku regionów przygranicznych ważną rolę odgrywają granice państwowe, które jednostronnie je „domykają”, oddziałując na ich rozwój gospodarczy i społeczny. Atrybutami regionu przygranicznego są:

- położenie geograficzne,
- charakter granicy państwowej,
- różnice w poziomie rozwoju oraz sposobie funkcjonowania gospodarki regionów sąsiadujących,
- dystans instytucjonalny,
- różnice w stanie zagospodarowania,
- uwarunkowania społeczno-kulturowe [Miszczuk, 2013, s. 60].

Gminy położone w strefie przygranicznej przy zewnętrznej granicy Unii Europejskiej na terenie Polski stanowią 8,6% ogółu gmin w kraju. Regiony te można scharakteryzować następująco:

- obszar gmin znajdujących się w strefie przygranicznej przy zewnętrznej granicy Unii Europejskiej na terenie RP obejmuje ponad 11% powierzchni Polski i zamieszkuje go 5% ludności kraju (około 1,9 mln osób),
- prawie 2/5 strefy przygranicznej przy zewnętrznej granicy Unii Europejskiej na terenie Polski leży przy granicy polsko-białoruskiej, nieco mniej przy granicy z Ukrainą i 1/4 przy granicy z Rosją,

- 42% populacji opisywanej strefy przygranicznej mieszka na terenie sąsiadującym z Ukrainą oraz około 29% na obszarach graniczących z Białorusią i Rosją,
- w województwie lubelskim 16 gmin leży we wspólnej strefie przygranicznej, tj. przy granicy polsko-białoruskiej i polsko-ukraińskiej. W województwie podlaskim jedna gmina wiejska (Puńsk – powiat sejneński) leży we wspólnej strefie przygranicznej przy granicy polsko-rosyjskiej i polsko-białoruskiej,
- największa część omawianej strefy przygranicznej znajduje się w województwie podlaskim i lubelskim, podczas gdy najwięcej ludności zamieszkuje w strefie przygranicznej w województwie lubelskim, warmińsko-mazurskim i podkarpackim,
- ponad połowa powierzchni województwa podlaskiego oraz około 1/3 obszaru województwa lubelskiego, podkarpackiego i warmińsko-mazurskiego znajduje się w strefie przygranicznej,
- około 1/3 ludności województwa podlaskiego i warmińsko-mazurskiego oraz 1/4 populacji województwa lubelskiego i ponad 1/5 ludności województwa podkarpackiego zamieszkuje w omawianej strefie przygranicznej,
- liczba ludności przypadająca na 1 km² w strefie przygranicznej przy zewnętrznej granicy Unii Europejskiej na terenie Polski (53 osoby) jest o ponad połowę mniejsza od średniej w kraju (122 osoby),
- większa gęstość zaludnienia występuje w strefie przygranicznej przy granicy z Ukrainą i Rosją (odpowiednio 61 i 58 osób/km²) niż przy granicy z Białorusią (39 osób/km²),
- spośród województw leżących bezpośrednio przy wschodniej granicy Polski największą gęstością zaludnienia charakteryzuje się województwo podkarpackie (119 osób/km²), a najmniejszą – podlaskie i warmińsko-mazurskie (60 osób/km²),
- współczynnik urbanizacji w gminach strefy przygranicznej przy zewnętrznej granicy Unii Europejskiej (48,9%) jest znacznie niższy od współczynnika dla Polski (61,0%),
- największy odsetek ludności miejskiej występuje w strefie przygranicznej województwa warmińsko-mazurskiego (65,4%), a następnie podlaskiego (55,3%), podkarpackiego (43,0%) i lubelskiego (37,1%),
- w strefie przygranicznej przy zewnętrznej granicy Unii Europejskiej na terenie Polski na 100 mężczyzn przypada 105 kobiet, podczas gdy w kraju 107,
- w miastach współczynnik feminizacji jest wyższy niż na wsi – na 100 mężczyzn przypada o 10 kobiet więcej niż na wsi [*Charakterystyka obszarów przygranicznych przy zewnętrznej granicy Unii Europejskiej na terenie Polski...*, 2010, s. 2–12].

2. Przedsiębiorczość w regionach przygranicznych Polski Wschodniej

Przedsiębiorczość w znaczącym stopniu przyczynia się do rozwoju regionów. Kreowanie warunków sprzyjających jej rozwojowi jest szczególnie istotne w regionach słabo rozwiniętych, zagrożonych marginalizacją, jakimi są regiony przygraniczne.

W regionach Polski Wschodniej najistotniejszym czynnikiem stymulującym przedsiębiorczość jest dostęp do środków wsparcia z Unii Europejskiej. Umożliwiają one rozwój kapitału ludzkiego przez podwyższanie kwalifikacji zawodowych. Zagrożeniem dla rozwoju przedsiębiorczości jest natomiast słabo rozwinięta infrastruktura techniczna i niski poziom rozwoju społeczno-ekonomicznego. Najbardziej pożądanymi działaniami na rzecz przedsiębiorczości w regionach Polski Wschodniej są: ulgi inwestycyjne dla przedsiębiorstw realizujących działania rozwojowe, ułatwienia w ubieganiu się o środki europejskie, rozwój instytucji otoczenia biznesu wspierających przedsiębiorczość, promocja regionu jako miejsca prowadzenia działalności gospodarczej, tworzenie specjalnych stref ekonomicznych, ułatwienie procedur administracyjnych w kwestiach zawiązywania nowego przedsięwzięcia, organizowanie powiązań między sferami nauki i praktyki, ulgi w podatkach lokalnych, inwestycje w infrastrukturę techniczną oraz działania na rzecz pozyskiwania kapitału zagranicznego [Kola-Bezka, 2013, s. 377]. Działania te mają służyć uwolnieniu potencjału przedsiębiorczości w Polsce Wschodniej (szczególnie w regionach zagrożonych marginalizacją), zlikwidowaniu istniejących przeszkód i zrewolucjonizowaniu kultury przedsiębiorczości. Celem tego typu inicjatyw jest również ułatwienie tworzenia nowych przedsiębiorstw oraz stworzenie bardziej sprzyjającego otoczenia dla przedsiębiorców prowadzących działalność.

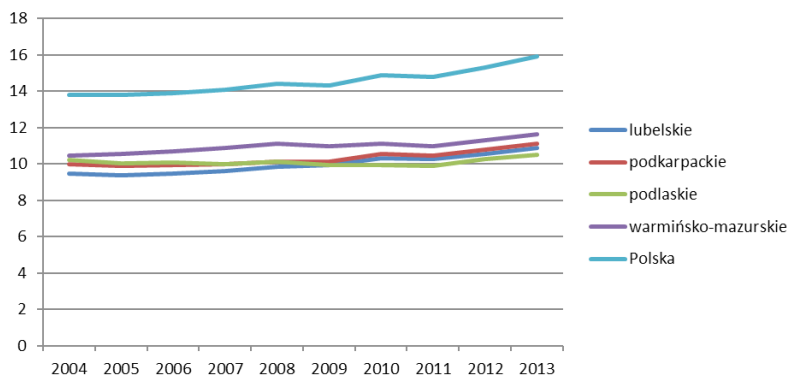
Struktura podmiotów gospodarczych w regionach przygranicznych Polski Wschodniej jest zbliżona do krajowej. Na przestrzeni badanych lat dominował sektor mikro przedsiębiorstw.

Tab. 1. Podmioty według klas wielkości w 2004, 2008 i 2013 r. na 1000 mieszkańców

Województwo	2004			2008			2013		
	0–9	10–49	50–249	0–9	10–49	50–249	0–9	10–49	50–249
Lubelskie	64,9	2,6	0,5	67,8	2,9	0,5	75,1	2,6	0,6
Podkarpackie	62,7	2,8	0,5	64,7	3,1	0,6	71,5	2,7	0,6
Podlaskie	72,2	2,6	0,6	72,0	2,9	0,6	77,3	2,5	0,6
Warmińsko-mazurskie	71,8	3,4	0,7	76,4	3,8	0,8	80,3	3,1	0,7
Polska	89,1	3,7	0,7	93,6	4,1	0,8	101,0	3,8	0,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Bank Danych Lokalnych, GUS.

Największe nasycenie tymi podmiotami występuje w województwie podlaskim (77,3) oraz warmińsko-mazurskim (80,3). Można jednocześnie zauważyć przyrost ich liczby po wejściu do Unii Europejskiej. Największą dynamiką powstawania firm z sektora mikro charakteryzuje się województwo lubelskie (w 2013 r. ponad 115% w stosunku do bazowego 2004 r.). Sektor małych przedsiębiorstw oraz średnich w skali regionu można uznać za marginalny.

Rys. 1. Poziom przedsiębiorczości w regionach przygranicznych Polski Wschodniej na tle Polski w latach 2004–2013

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Bank Danych Lokalnych, GUS.

Przedsiębiorczość na poziomie powiatów została zdefiniowana za pomocą wskaźnika określającego liczbę przedsiębiorstw sektora MMSP zarejestrowanych w systemie REGON na 100 osób w wieku produkcyjnym. Analizując średnią wartość tego wskaźnika w latach 2004–2013 (rys. 1), można stwierdzić, iż średnia wartość tego wskaźnika dla Polski była wyższa niż średnia jego wartość dla powiatów zlokalizowanych w województwach Polski Wschodniej. Co więcej, w przypadku wszystkich polskich regionów w całym badanym okresie oscylował on między 13,8 a 15,9 firm/100 osób w wieku produkcyjnym. Spadek wskaźnika przedsiębiorczości widoczny jest w 2009 r., co można wiązać ze skutkami kryzysu gospodarczego. W regionach przygranicznych Polski Wschodniej średnia wartość tego wskaźnika w badanym okresie systematycznie rosła: od 6,7 do 7,4 firmy/100 osób w wieku produkcyjnym, średnio o 0,076 z roku na rok, co daje średnioroczne tempo wzrostu na poziomie 1,1%. Wśród badanych regionów przygranicznych najwyższą średnią wartość wskaźnika przedsiębiorczości w badanym okresie zanotowano w województwie warmińsko-mazurskim, następnie podkarpackim, podlaskim i lubelskim. Wartości wskaźnika przedsiębiorczości w badanym okresie były najniższe dla regionów Polski Wschodniej. Poziom przedsiębiorczości w badanych regionach na przestrzeni lat objętych badaniem (tj. 2004–2013) uległ znaczącym zmianom. Zdecydowany wzrost poziomu przedsiębiorczości można zauważyć w makroregionie wschodnim. Średnie wartości dla tego wskaźnika w 2013 r. wyniosły: w województwie lubelskim 10,9 wobec 9,5 w 2004 r., w województwie podkarpackim 11,1 wobec 10,0 w 2004 r., w województwie podlaskim 10,5 względem 10,2 z roku bazowego, a w województwie warmińsko-mazurskim 11,6 względem 10,5. Nasylenie przedsiębiorstwami MŚP wyraźnie poprawiło się w powiatach przygranicznych. Makroregion Polski Wschodniej w dalszym ciągu jednak charakteryzują niższe wartości wskaźnika przedsiębiorczości.

Regiony przygraniczne Polski Wschodniej charakteryzują się utrudnionymi warunkami dla prowadzenia i funkcjonowania przedsiębiorstw. Dla strefy przygranicznej większość analizowanych wskaźników dotyczących podmiotów gospodarki narodowej kształtuje się na niższym poziomie niż średnia krajowa.

3. Analiza zależności między przedsiębiorczością a rozwojem gospodarczym w badanych regionach

Potencjał gospodarczy w regionach przygranicznych Polski Wschodniej jest determinowany przez szereg czynników o charakterze ekonomicznym, demograficznym i społecznym. Z punktu widzenia niniejszej pracy przedmiotem zainteresowania są te pierwsze, do których można zaliczyć: PKB *per capita*, zatrudnienie w sektorze pozarolniczym, poziom absorbowanego kapitału zagranicznego i innowacyjność gospodarki (nakłady finansowe na badania). O peryferyjności regionów przygranicznych świadczą niskie wartości PKB.

Tab. 2. Produkt krajowy brutto na 1 mieszkańca, Polska = 100 (%) (ceny stałe)

Województwo	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Lubelskie	69,3	68,4	67,6	68,0	69,5	67,0	67,4	67,9	70,3	70,7
Podkarpackie	70,0	69,5	68,6	67,7	69,0	68,4	67,1	67,6	70,0	71,7
Podlaskie	74,3	74,2	73,3	74,1	72,9	73,5	72,5	71,8	71,7	72,9
Warmińsko-mazurskie	77,1	76,4	75,2	74,2	73,8	73,2	72,7	72,2	71,7	71,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Bank Danych Lokalnych, GUS.

PKB *per capita* jest jednym z głównych mierników ukazujących w sposób syntetyczny dysproporcje regionalne. Opisuje on zagregowaną wartość dóbr i usług finalnych wytworzonych na terenie danego kraju lub obszaru w określonej jednostce czasu na jedną osobę. Należy przy tym pamiętać, iż PKB *per capita* jest kluczową zmienną określania kwalifikacji regionów NUTS 2 w ramach polityki strukturalnej Unii Europejskiej. Zróżnicowanie w poziomie polskiego PKB jest wynikiem wielu czynników. Głównymi zmiennymi zależnymi są: praca na własny rachunek, orientacja eksportowa, zmienne instytucjonalne, które mają przyczynowy wpływ na PKB [Sana El Harbi, Grolleau, Bekir, 2011, s. 71]. Zaprezentowany wskaźnik PKB *per capita* wskazuje, iż regiony Polski Wschodniej charakteryzują się niskim poziomem rozwoju gospodarczego w skali krajowej. W wartościach nominalnych w badanym okresie wskaźnik ten stanowił około 70–71% średniego krajowego PKB *per capita*. Najśłabszy wynik zanotowało województwo lubelskie i podkarpackie. Oznacza to, że makroregion w badanym okresie rozwijał się na niskim poziomie. Warto nadmienić, że jego wkład w tworzenie produktu krajowego był mniejszy niż wynikałoby z jego potencjału ludnościowego.

Dysproporcje w PKB *per capita* zaprezentowane w tab. 2 są również wynikiem niskiej mobilności zawodowej społeczeństwa. Najbardziej jest to widoczne w re-

gionach Polski Wschodniej, gdzie po zamknięciu PGR-ów duża część osób zasilila szeregi bezrobotnych [*Poland Directions in Regional Policy*, 2004, s. 5]. Niski poziom tego miernika wynika głównie ze struktury zatrudnienia skupiającej się na rolnictwie. W produkcji brakuje nowoczesnych technologii, co także wyklucza nowoczesne gałęzie przemysłu.

Analizując strukturę podmiotów gospodarki narodowej w badanym okresie według rodzaju prowadzonej działalności, można zauważyć, iż dominujące dla gospodarki polskiej są: handel hurtowy i detaliczny (27,22%), budownictwo (12,09%), działalność naukowa (9,37%), przetwórstwo przemysłowe (9,28%). Wymienione sekcje PKD w regionach przygranicznych Polski Wschodniej również odgrywają znaczącą rolę, a ich udział w gospodarce regionu jest porównywalny do krajowego. Na uwagę zasługuje jednak większy niż przeciętny udział sekcji A (rolnictwo) w województwie warmińsko-mazurskim (4,55%), w którym ten sektor odgrywa dominującą rolę. Nietypowy dla makroregionu jest ponadprzeciętny udział przetwórstwa przemysłowego w województwie podlaskim (8,48%) oraz handlu hurtowego w województwie lubelskim (30%).

O rozwoju gospodarki świadczy także poziom jej innowacyjności, która jest wynikiem zdolności regionu do wprowadzania reform i nowatorskich rozwiązań w różnych dziedzinach życia społeczno-gospodarczego.

Tab. 3. Nakłady (%) na działalność B+R ze środków budżetowych w 2004, 2008, 2013 r.

Województwo	2004			2008			2013		
	Nakłady na działalność B+R ze środków budżetowych								
Lubelskie	4,28			4,39			4,87		
Podkarpackie	1,10			1,49			1,65		
Podlaskie	0,61			0,74			1,00		
Warmińsko-mazurskie	1,51			1,35			1,49		
Polska	100,00			100,00			100,00		
% przedsiębiorstw przemysłowych, które poniosły nakłady na działalność innowacyjną według klas wielkości									
	m	ś	d	m	ś	d	m	ś	d
Lubelskie	0	40,83	55,56	10,99	28,59	53,06	5,99	27,43	52,17
Podkarpackie	0	38,98	71,72	10,73	28,82	63,39	8,57	32,36	53,66
Podlaskie	0	39,58	62,50	13,47	23,75	73,76	12,01	26,14	56,76
Warmińsko-mazurskie	0	35,98	63,04	10,16	22,35	40,83	9,52	21,96	38,00
Polska	0	33,29	61,34	10,84	27,30	55,08	7,64	24,86	50,55

m – 10–49 zatrudnionych; ś – 50–249 zatrudnionych; d – więcej niż 250 zatrudnionych

Źródło: opracowanie własne na podstawie: Bank Danych Lokalnych, GUS.

W skali kraju w badanym okresie odsetek przedsiębiorstw (małych, średnich i dużych), które poniosły nakłady na innowacje, był porównywalny z danymi ogólnokrajowymi. Innowacyjność przedsiębiorstw w znacznej mierze jest związana z ich wielkością. W przypadku dużych przedsiębiorstw przemysłowych, poza województwem warmińsko-mazurskim, ponad połowa wprowadziła innowacje. W badanym okresie w przypadku średnich przedsiębiorstw było to już tylko 26–38%,

a w przypadku małych – średnio 10%. Regiony Polski Wschodniej nie odbiegają znacząco od ogólnokrajowych tendencji. Niekorzystnie kształtuje się sytuacja związana z finansowaniem sfery badawczo-rozwojowej. Do Polski Wschodniej trafia bardzo mało środków budżetowych na ten cel.

O sile gospodarki i jej atrakcyjności świadczy udział zaangażowanego kapitału zagranicznego. W 2013 r. powstało w Polsce 1489 podmiotów z kapitałem zagranicznym wobec 1712 w 2012 r. Po wstąpieniu Polski do Unii Europejskiej odnotowano sukcesywny wzrost rejestracji spółek handlowych z udziałem kapitału zagranicznego w polskich regionach przygranicznych. Szczególnie widoczne jest to w ostatnim czasie i można uznać, iż jest to efektem wzrostu atrakcyjności inwestycyjnej polskich regionów, które dzięki wsparciu finansowemu z Unii Europejskiej stały się bardziej konkurencyjne. Polska Wschodnia w dalszym ciągu jest regionem o niskiej atrakcyjności inwestycyjnej, dlatego odsetek funkcjonujących tam spółek z kapitałem zagranicznym jest najniższy w kraju. Czynnikiem, który wpływa negatywnie na napływ inwestycji zagranicznych, jest niska dostępność transportowa regionów przygranicznych Polski Wschodniej. W 2013 r. odnotowano największy przyrost podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego w województwie podkarpackim (o 8,0%) i lubelskim (o 4,2%) [GUS, 2014a, s. 15]. Na uwagę zasługuje fakt, że pięciu największych zagranicznych inwestorów odpowiada za 1/3 wszystkich nakładów na Podkarpaciu, podczas gdy w Polsce jest to wartość o połowę mniejsza. Pięć powiatów województwa podkarpackiego: mielecki, miasto Rzeszów, dębicki, leżajski i jarosławski, w których mieszka niecałe 30% ludności, skupia w swoich granicach 70% inwestycji zagranicznych. Inwestorzy wybierają na miejsce lokalizacji swoich inwestycji głównie tereny, w których inwestycje już istnieją, przez co niektóre regiony województwa są faworyzowane. Skutkiem takiego rozmieszczenia inwestycji jest pogłębianie się różnic w poziomie rozwoju gospodarczego regionów [Barwińska-Małałowicz, Kalita, Puchalska, 2009, s. 6].

Podsumowanie

Badania prowadzone od 1999 r. w ramach projektu GEM pozwoliły na wyodrębnienie zależności między stopą przedsiębiorczości a poziomem PKB *per capita* [PARP, 2011, s. 18]. Na podstawie przeprowadzonych badań stwierdzono, że regiony charakteryzujące się niskim poziomem PKB wykazują wyższą stopę przedsiębiorczości. Zależność ta potwierdza się jednak w odniesieniu do regionów charakteryzujących się wysokim uprzemysłowieniem. W rezultacie w regionach przygranicznych Polski Wschodniej, które są regionami peryferyjnymi i opóźnionymi rozwojowo, wzrostowi PKB towarzyszy spadek przedsiębiorczości.

Zaprezentowany stan gospodarki regionów przygranicznych Polski Wschodniej wskazuje, iż są one regionami zmarginalizowanymi, borykającymi się z problemami ekonomicznymi. Pod względem analizowanych wskaźników osiągają wartości

znacznie niższe niż średnie dla kraju. Regiony przygraniczne Polski Wschodniej charakteryzuje niższy poziom rozwoju gospodarczego niż w pozostałych polskich regionach. Świadczy o tym poziom PKB *per capita*, który w okresie 2004–2013 pozostawał na niezmiennie niskim poziomie i stanowił około 70% średniej PKB na jednego mieszkańca Polski. Najgorsza sytuacja panuje w regionie lubelskim, gdzie PKB *per capita* osiągnął najniższy poziom (67% w 2009 r.). Przyczyną takiego stanu jest znaczny udział rolnictwa i jego niska produktywność w regionie. Niekorzystną sytuację w rolnictwie pogłębia słabo rozwinięta infrastruktura, która nie sprzyja unowocześnieniu tego dominującego w regionie sektora. Zestawiając ze sobą podstawowe dane charakteryzujące potencjał gospodarki regionów przygranicznych Polski Wschodniej z obliczonymi średnimi wartościami wskaźnika przedsiębiorczości, można skonstatować, iż niższy poziom rozwoju gospodarczego stymuluje odpowiednio niski poziom przedsiębiorczości regionalnej.

Bibliografia

- Barwińska-Małajowicz A., Kalita W., Puchalska K., *Regionalne zróżnicowanie przedsiębiorczości i inwestycji zagranicznych a odpływ rodzimej siły roboczej za granicę*, [w:] *Nierówności społeczne a wzrost gospodarczy*, Uniwersytet Rzeszowski, Rzeszów 2009.
- Charakterystyka obszarów przygranicznych przy zewnętrznej granicy Unii Europejskiej na terenie Polski. Powierzchnia i ludność w 2009 roku*, Urząd Statystyczny w Rzeszowie, Rzeszów 2010.
- GUS, *Działalność gospodarcza podmiotów z kapitałem zagranicznym w 2013 roku*, Warszawa 2014a.
- GUS, *Zmiany strukturalne grup podmiotów gospodarki narodowej na obszarach przygranicznych przy zewnętrznej granicy Unii Europejskiej na terenie Polski w 2013 roku*, Warszawa – Rzeszów 2014b.
- Kola-Bezka M., *Analiza innowacyjności i przedsiębiorczość regionów Europy Środkowo-Wschodniej za pomocą metody ankietowej*, [w:] W. Kosiedowski (red.), *Przedsiębiorczość i innowacyjność w procesie rozwoju regionów Europy Środkowo-Wschodniej*, Wydawnictwo Naukowe UMK, Toruń 2013.
- Miszczuk A., *Uwarunkowania peryferyjności regionu przygranicznego*, Wydawnictwo Norbertinum, Lublin 2013.
- PARP, *Global Entrepreneurship Monitor Polska*, Warszawa 2011.
- Poland Directions in Regional Policy*, Raport No. 30466-PL, Document of the World Bank, Warszawa 2004.
- Sana El Harbi, Grolleau G., Bekir I., *Entrepreneurship and Growth: What Causes What?*, [w:] G. Libecap, S. Hoskinson (eds.), *Entrepreneurship and Global Competitiveness in Regional Economies: Determinants and Policy Implications, Advances in the Study Of Entrepreneurship*, Innovation And Economic Growth, Vol. 22, United Kingdom – North America – Japan India – Malaysia – China 2011.

The Relationship Between Entrepreneurship and Economic Development. Example of Border Regions of Eastern Poland

The aim of the study is to analyze selected indicators of economic development and entrepreneurship in the regions of Eastern Polish border over the years 2004–2013. A preliminary analysis of the problem made it possible to place the main research hypothesis, which assumes that between the level of economic development of the region and the development of entrepreneurship, there is a close correlation. To a greater extent, higher level of development stimulates the development of entrepreneurship. Less developed regions cannot reduce barriers to entrepreneurship (e.g. infrastructure).

Zależność między przedsiębiorczością a rozwojem gospodarczym. Przykład regionów przygranicznych Polski Wschodniej

Celem pracy jest analiza wybranych wskaźników rozwoju gospodarczego i przedsiębiorczości w regionach przygranicznych Polski Wschodniej w latach 2004–2013. Wstępna analiza problemu pozwoliła na postawienie głównej hipotezy badawczej, która zakłada, że między poziomem rozwoju gospodarczego regionu i rozwojem przedsiębiorczości istnieje ścisła zależność. Wyższy poziom rozwoju w większym stopniu stymuluje rozwój przedsiębiorczości. Regiony słabiej rozwinięte nie mogą redukować barier rozwoju przedsiębiorczości (np. infrastrukturalnych).